

Література:

1. Державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти // Освіта України. — 2004. — № 5 (500). — С. 4–7.
2. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні / Я. І. Жупанський. — Львів : Світ, 1997. — 264 с.
3. Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. — К. : «Радянська школа», 1984. — № 9. — 32 с.
4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : [навчальний посібник] / Н. Є. Мойсеюк. — К., 2003. — 615 с.
5. Пометун Е. І. Становлення школного образування в ХХ столітті : автореф. дис. 13.00.01 / Е. І. Пометун ; Інститут педагогики АПН України, 1996. — 45 с.
6. Програми середньої загальноосвітньої школи. — К. : Білц, 1997. — 233 с.
7. Смирнов И. П. Синергетика открытого профессионального образования / И. П. Смирнов // Научно-методический журнал: Мир образования — образование в мире. — 2002. — № 4. — С. 3–16.
8. Уемов А. Н. Системный подход и общая теория систем / А. Н. Уемов. — М., 1978. — 272 с.

Шоробура І.М.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматриваются особенности развития современного географического образования. Продуктивным является анализ феномена школьного географического образования с позиции парадигмального подхода, теории синергетики. Рассматриваются вопросы усовершенствования современного школьного географического образования.

Ключевые слова: развитие, парадигмальный подход, теория синергетики, географическая образование.

Shorobura I.M.

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE MODERN SCHOOL GEOGRAPHICAL EDUCATION

The questions of the features of the development of modern school geographical education are considered in the article. The consideration of the phenomenon of school geographical education is productive from the point of view of paradigmatic approach, theory of synergetics. The questions of school geographical education improvement are revealed.

Key words: development, paradigmatic approach, synergetic theory, geographical education.

УДК 37.032

Бистрянцев М.В.*

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРИ ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ**

У статті розглядаються питання формування інформаційної культури особистості в навчальному процесі, використання новітніх інформаційних технологій у формуванні основних навичок роботи з інформацією.

Ключові слова: інформація, інформаційна культура особистості, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційне суспільство, освіта, Інтернет.

Сучасні темпи розвитку телекомунікаційних технологій привели до змін в інформаційному просторі людства. Різке зростання кількості інформації та її доступність стали чинниками виникнення ситуацій, коли створення нового інформаційного продукту більш вигідне, ніж пошук його аналогу. Також зросли темпи

* Бистрянцев М.В.

розвитку інформаційного ринку. У зв'язку з цими змінами все більш актуальним стає питання про формування інформаційної культури, яка є важливою складовою загальної культури сучасної людини.

Мета статті – розкриття сутності та складових поняття інформаційної культури, визначення основних напрямків щодо її формування, з'ясування можливостей використання новітніх інформаційних технологій у процесі формування інформаційної культури особистості.

Інформаційна культура – це поняття, яке включає в себе велике коло питань, пов'язаних з інформаційною діяльністю людини. Існує багато визначень, що розглядають інформаційну культуру як один з аспектів діяльності суспільства й особистості. Наведемо окремі з них.

Інформаційна культура розуміється як сукупність знань, умінь і навичок формування потреб в інформації, здійснення пошуку необхідної інформації в традиційному та автоматизованому режимі у всій сукупності інформаційних ресурсів, уміння вибирати, оцінювати і створювати якісно нову інформацію.

Інформаційна культура особи – одна зі складових загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду і системи знань та умінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність щодо оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Інформаційну культуру утворюють такі складові:

- розуміння закономірностей інформаційних процесів;
- уміння організовувати пошук і відбір інформації;
- уміння представляти інформацію в різних видах;
- уміння застосовувати отриману інформацію;
- етична поведінка у використанні інформації [2].

У зв'язку з цими положеннями вироблено основні напрямки щодо формування інформаційної культури особистості: основи теорії інформації, основи бібліотечно-бібліографічних знань, культура читання, основи інформаційної грамотності, комп'ютерна грамотність.

Формування інформаційної культури є важливим завданням, доказом чого було проведення у грудні 2003 р. у Женеві (Швейцарія) першого етапу Всесвітнього Саміту з інформаційного суспільства. Уперше в історії керівники більшості країн світу, обговоривши глобальні проблеми, прийняли основоположні документи, що відображають сучасне бачення найбільш важливих проблем інформаційного суспільства та перспектив його становлення. Важливими документами, що визначають побудову інформаційного суспільства як глобальне завдання нового тисячоліття, стали Декларація принципів і План дій.

Наступним кроком став другий етап Всесвітнього Саміту, який відбувся в листопаді 2005 р. у Тунісі і на якому було проголошено, що головною цінністю нового, постіндустріального суспільства повинна бути не інформація як така, а зміння користуватися нею, тобто знання [1].

Найбільш значущі розробки у сфері інформаційної культури на пострадянському просторі представлені у працях доктора педагогічних наук, професора, академіка Міжнародної академії інформатизації, проректора з наукової роботи Кемеровської державної академії культури і мистецтв Н. Гендіної.

В Україні проблеми інформаційної культури висвітлено в дослідженнях В. Степанова, Т. Пушкарьової, О. Лобовікова, В. Бабіч та багатьох інших.

Таке ставлення світової спільноти до питань формування нового суспільства покладає на освітню галузь значні зобов'язання.

У швидкозмінному світі сучасна освіта не може бути зосереджена тільки на методіці викладання певних предметів, незважаючи на культуру роботи безпосередньо з інформацією. Такий підхід не може сформувати в учня гнучкість мислення та змінні швидко пристосовуватися до змін у сучасному, інформаційному просторі.

Через відсутність навичок роботи з інформацією, незнання прийомів і методів, які полегшують вивчення нового матеріалу, інтерес учня швидко зникає у зв'язку з величезною кількістю джерел з несистематизованою або складною для розуміння інформацією. Сьогоднішня різноманітність джерел інформації призводить до того, що за слабкої мотивації та несформованої інформаційної культури процес самостійного навчання стає важкою роботою. Виявляючи цікавість, дитина натрапляє на труднощі, пов'язані з процесом роботи з інформацією, отримує негативний досвід і швидко втрачає інтерес.

Відсутність сформованої інформаційної культури – одна з причин ситуації, що склалася в сучасній школі, коли процес пізнання перетворюється на важку працю.

Недаремно в останніх декілька років популярною стала тенденція появи в Інтернеті різноманітних навчальних матеріалів, створених непрофесіоналами, але представлених у спрощений та зручній для розуміння формі, здебільшого у відеоформаті. Такі інформаційні продукти орієнтовано на самостійне вивчення й отримання практичного результату, вони дають можливість відчути досвід створення першого готового продукту, що значно підвищує мотивацію до навчання.

У новітніх інформаційних технологіях закладено значний потенціал щодо самоосвіти та дистанційного навчання, і тому їх використання у школі відкриває нові можливості як для поліпшення методик викладання, так і для досягнення мети навчити учня навчатися самостійно.

Використання в навчальному процесі пошукових завдань для формування культури пошуку в мережі Інтернет. З появою глобальної мережі Інтернет мистецтво пошуку інформації все більше перетворюється на уміння користуватися пошуковими системами глобальної мережі. Інтернет стає одним з основних джерел інформації для сучасної людини, а тому ігнорувати це явище при формуванні інформаційної культури не можна.

Учитель будь-якого предмета може пропонувати учням пошукові завдання, заздалегідь проконсультувавшись із учителем інформатики з метою побудови завдань таким чином, щоб створювалися сприятливі умови для формування навичок пошуку інформації у глобальній мережі Інтернет.

Подібну практику спрямовано не тільки на те, щоб розвивати навички пошуку, але і на те, щоб поліпшити якість і кількість знань з предмета, адже одним з аспектів пошуку є ознайомлення з його об'єктом і розуміння кінцевого результату. Також подібні завдання можуть підвищити зацікавленість до теми, адже роботу, пов'язану з використанням комп'ютера, діти виконують більш охоче.

До знань і умінь, що формуються в процесі виконання пошукових завдань, відносяться:

1) *Постановка завдання* (відіграє первинну і головну роль у процесі пошуку). Розуміння мети пошуку – гарантія того, що потрібна інформація буде знайдена.

2) *Типи пошукових систем.* Існує величезна кількість пошукових систем, робота яких заснована на різних принципах і орієнтована на різноманітні типи

запитів. Крім цього діють спеціалізовані пошукові системи, розраховані на певну галузь або формат інформації.

3) Уміння формувати запит. Уміння правильно поставити питання дуже цінне не лише при пошуку інформації за допомогою пошукових систем в Інтернеті, але і саме по собі.

4) Знання інструментарію пошукової системи. Під інструментарієм розуміється система операторів, що дозволяє коригувати пошук за запитом, відкидати свідомо непотрібну інформацію, обмежувати зону пошуку тощо.

Звичайно, Інтернет не є єдиним джерелом інформації, і формування бібліотичної пошукової культури є також сучасним завданням, якому необхідно приділяти час. Але і тут використання інформаційних технологій виявиться корисним, адже все більше і більше бібліотечних ресурсів створюють електронні бази в Інтернеті з такою ж структурою, як і в їх фізичних аналогах.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні інформаційної культури за допомогою методу проектів. Метод відомий уже давно, але з широким розповсюдженням інформаційних технологій він набуває все більшої популярності.

В основу методу покладено ідею направлення навчально-пізнавальної діяльності учня на результат, який стає наслідком розв'язання поставленої проектного або теоретичного завдання.

Таким чином, при виконанні проекту учень потрапляє в ситуацію необхідності:

1) пошуку інформації (рекомендується використовувати ресурси Інтернет, передбачено роботу з пошуковими системами, відкритими мультимедійними енциклопедіями, базами даних);

2) обробки інформації (аналіз пошукового завдання, визначення необхідних джерел, перевірка достовірності отриманого матеріалу, перетворення форматів, складання резюме);

3) представлення інформації (робота з графічними і текстовими редакторами, публікація результатів в Інтернеті, завдання на розробку мультимедійної презентації, пошуки і структуризація навчального матеріалу, відбір і обробка необхідної інформації – використання ресурсів Інтернету, робота з редакторами презентацій, складання графічних залежностей);

4) передачі інформації (представлення власних робіт, захист рефератів, використання різних носіїв інформації і комп’ютерних телекомунікацій) [4].

Усі розглянуті ситуації сприяють формуванню широкого спектру вмінь і навичок інформаційної культури.

Інформаційні технології дають можливість непомітно й ефективно формувати інформаційну культуру в процесі створення інформаційного продукту, а різноманітність можливих форм представлення таких продуктів, наприклад, у вигляді сайту, презентації, публікації та інших, дозволяють задовільнити будь-яке коло інтересів і торкнутися великої кількості питань, пов’язаних з інформаційною культурою.

Підсумовуючи зауважимо, що суспільство на даному етапі розвитку технологій повинно переходити до нової парадигми освіти. Сьогодні для викладача недостатньо лише відтворювати інформацію, адже сучасні темпи розвитку призводять до експоненціального зростання кількості інформації та її якісних змін.

Нині, коли доступ до інформації не обмежений лише вчителем або підручником і форми її подання настільки різноманітні, що покривають вимоги будь-якого слухача,

потреба в учителеві як репродукторі різко знизилася, і підвищилася роль учителя як «провідника» у світі інформації.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій привів до гострої необхідності зміни системи роботи з інформацією, і в той же час сучасні технології стали новим ефективним інструментом, що надає абсолютно нові можливості для формування інформаційної культури особистості. Визначення найбільш ефективних шляхів проведення такої роботи може бути здійснене в подальших наукових дослідженнях.

Література:

1. Гендина Н. И. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях : [учеб.-метод. пособ.] / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, И. Л. Скипор, Г. А. Стародубова. — М. : Школьная библиотека, 2002. — 288 с.
2. Гейн А. Г. Концепция формирования информационной культуры у учащихся общеобразовательных учреждений / А. Гейн // Школьная библиотека. — 2007. — № 5. — С. 31-34.
3. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании / И. Г. Захарова. — М. : Академия, 2003.
4. Сергеев И. С. Как организовать проектную деятельность учащихся: практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений / И. С. Сергеев. — 6-е изд., испр. и доп. — М.:АРКТИ, 2008. — 80 с.
5. Степанов В. Ю. Інформаційна культура сучасного інформаційного суспільства / В. Ю. Степанов // Вісн. харк. держ. акад. культури : [зб. наук. пр]. — 2009. — Вип. 27. — С. 91-97.

Бистрянцева М.В.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ**

В статье рассматриваются вопросы формирования информационной культуры личности в учебном процессе, использование новейших информационных технологий для формирования основных навыков работы с информацией.

Ключевые слова: информация, информационная культура личности, информационно-коммуникационные технологии, информационное общество, образование, Интернет.

Bystryantsev M.V.

**THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES DURING FORMATION
OF PERSONAL INFORMATION CULTURE**

The article deals with the formation of personal information culture in the educational process, the use of new information technologies during formation the basic skills of work with the information

Key words: information, personal information culture, information and communication technologies, information society, education, the Internet.

Рецензент: Галібородько Є.П.